

Implementering av uppmärksamhetsinformation i hälso- och sjukvården 2024

Fortsätta förvalta, vidareutveckla och stödja

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2024-12-9381

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, december 2024

Förord

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen (S2023/03257 (delvis)) att fortsätta arbetet med att förvalta och stödja implementeringen av informationsspecifikationen för uppmärksamhetsinformation.

Årets uppdrag är en fortsättning på tidigare års uppdrag och syftet med Socialstyrelsens arbete med uppmärksamhetsinformationen är att bidra till en nationellt överenskommen uppmärksamhetsinformation i journalen. Ett mål är att utifrån begreppssystemet Snomed CT och den hälsorelaterade klassifikationen ICD-10-SE utforma en informationsspecifikation för uppmärksamhetsinformation som bidrar till en personcentrerad, god och säker vård. Detta genom att nationellt enhetligt, strukturerat och ändamålsenligt hantera uppmärksamhetsinformation i regionernas olika vårdinformationssystem och Inera AB:s tjänst Nationell patientöversikt (NPÖ).

Genom denna rapport redovisas uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Rapporten riktar sig till främst Socialdepartementet, men även nationella aktörer på området, offentliga och privata vårdgivare samt systemleverantörer.

Ansvarig enhetschef på Socialstyrelsen har varit Niklas Eklöf. Rapporten har sammanställts av e-hälsostrateg Joachim Swedenborg.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Uppdraget	7
Samverkan	7
Årlig översyn	7
Uppdatering av processerna och arbetssätt	8
Vidareutveckling av informationsspecifikationen	9
Användarstöd till regioner	10
Användarstöd till Inera	11
Fortsatt förvaltning	11
Fortsatt arbete	12
Referenser	13

Sammanfattning

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag ((S2023/03257 (delvis)) att fortsätta förvalta och stödja implementeringen av specifikationen för uppmärksamhetsinformation.

Myndigheten har genomfört en årlig översyn och uppdaterat innehållet i två releaser under året. I översynen medverkade referensgruppen med sakkunniga representanter för regionerna, nationella samverkansgrupperna strukturerad vårdinformation- respektive patientsäkerhet samt Inera AB.

Myndigheten har under året sett över förutsättningarna för att införa API:er för informationsmängderna i uppmärksamhetsinformation, då regionerna efterfrågat en snabbare process för att få beslutade ändringar införda i journalsystemen.

För att stödja implementeringen av Uppmärksamhetsinformation har myndigheten kommunicerat nyttan med detta i flera forum, bland annat konferensen Vitalis. Region Stockholm redovisade på senaste referensgruppsmötet status i deras arbete med openEHR och FHIR. OpenEHR är ett standardiserat sätt att lagra information och FHIR är ett standardiserat sätt att utbyta information. Arbetet har påbörjats med att anpassa Uppmärksamhetsinformationen som finns i Socialstyrelsens informationsspecifikation till dessa standarder. Socialstyrelsen följer utvecklingen av detta arbete.

För att uppmärksamhetsinformation ska kunna bidra till ökad patientsäkerhet behöver den implementeras på ett patientsäkert sätt. Myndigheten har under året fått information från flertalet regioner som påpekat vikten av fritextmöjligheter då det tidigare var möjligt men som nu tagits bort. Anpassade lösningar för specifika patienter ser Socialstyrelsen som nödvändig men det behöver samtidigt utredas mer hur det skulle implementeras på ett ändamålsenligt sätt.

Socialstyrelsen behöver under kommande år se över hur uppmärksamhetsinformationen kan bli mer patientsäker än den senaste version som flera regioner implementerat och lämna konkreta förslag på vidareutveckling. Behoven och utvecklingsmöjligheter är många för arbetet med uppmärksamhetsinformation och resurserna är begränsade i förhållande till den nytta som skapas för patienterna. Givet en större finansiering alternativt villkorat bidrag till regionerna eller Inera AB årligen under de närmaste 3-5 åren kan några av de utvecklingsmöjligheterna som nämns i rapporten kunna genomföras.

Uppmärksamhetsinformation

Uppmärksamhetsinformation är information i en patientjournal som behöver uppmärksammas särskilt. Det kan exempelvis gälla läkemedelsöverkänslighet hos en patient, som leder till ändrad handläggning så att ett annat läkemedel ordinerats och används. Uppmärksamhetsinformation är en författningsreglerad informationsmängd som regleras i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården. Informationen som ingår i uppmärksamhetsinformation struktureras, anges och har presenterats olika i vårdinformationssystem. Socialstyrelsen har därför under flera år arbetat för att skapa stöd för hälso- och sjukvården att kunna dokumentera och presentera den grunddokumentation som identifierats som uppmärksamhetsinformation enhetligt och ändamålsenligt. Om informationen dokumenteras på samma sätt i hälso- och sjukvårdens olika vårdinformationssystem och kan presenteras via Inera AB:s tjänst Nationell patientöversikt (NPÖ) kan informationen användas, återanvändas och delas mellan olika aktörer som möter en och samma patient. Arbetet inkluderar att beskriva hur informationen som utgör uppmärksamhetsinformation ska kunna signaleras i vårdinformationssystem så att hälso- och sjukvårdspersonalen kan uppmärksammas på att det kan krävas särskilda anpassningar i vårdrutiner för en patient.

Som underlag för att beskriva den information som ska signaleras i vårdinformationssystemen som uppmärksamhetsinformation har Socialstyrelsen utvecklat en informationsspecifikation som beskriver hur hälsodatat som utgör Uppmärksamhetsinformation kan struktureras och kodas. Specifikationen har utvecklats så att den kan implementeras i vårdinformationssystemen och är en av de specifikationer som beskriver hur information kommuniceras till Inera AB:s tjänst NPÖ. Specifikationen innehåller en begreppsmodell, en informationsmodell och en kodverkslista. Modellerna är strukturerade som tillämpningar av nationell informationsstruktur (NI) [1], och är uttryckt med enhetliga termer och tillhörande koder från myndighetens fackspråkliga resurser i form av begreppssystemet Snomed CT [2] och klassifikationen ICD-10-SE [3]. Urval för läkemedelsbehandlingar är baserat på Anatomical Therapeutic Chemical Classification System (ATC). Specifikationen stödjer därmed en nationellt gemensam, strukturerad och enhetlig informationshantering av uppmärksamhetsinformation.

Den senaste specifikationen från Socialstyrelsen har också publicerats i E-hälsomyndighetens katalogtjänst NGS, Nationella, gemensamma specifikationer.

Uppdraget

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen (S2023/03257 (delvis)) att fortsätta förvalta och stödja implementeringen av specifikationen för uppmärksamhetsinformation.

Inom ramen för uppdraget 2024 har Socialstyrelsen

- genomfört en årlig översyn av informationsspecifikationen
- gett användarstöd till regioner som implementerat informationsspecifikationen i sina system,
- gett användarstöd till Inera AB för implementering av specifikationen i tjänstekontraktet för uppmärksamhetsinformation i NPÖ,
- publicerat nya versioner av informationsspecifikationen och tillhörande kodverkslista

Arbetet har genomförts som en del av myndighetens instruktionsenliga uppdrag att tillhandahålla en ändamålsenlig informationsstruktur och enhetliga termer, begrepp och klassifikationer för sitt verksamhetsområde.

Samverkan

Uppdraget har genomförts i samverkan med verksamhetsrepresentanter för regionerna, SKR och Inera AB. En referensgrupp med sakkunniga representanter från regionerna har deltagit och bidragit med kunskap, erfarenhet och kvalitetssäkring. Referensgruppen har träffats vid ett heldagsmöte som genomfördes som ett hybridmöte. Socialstyrelsen har under arbetet samarbetat med Inera AB för att säkerställa möjligheten till en teknisk implementation av det som beskrivs i informationsspecifikationen för att dess innehåll ska kunna visas i exempelvis NPÖ. Inera AB har även deltagit i referensgruppsmötet och presenterat sitt arbete med den tekniska implementationen samt samarbetet med leverantörer av vårdinformationssystem. Samverkan har också skett med regionernas system för kunskapsstyrning i partnerskapet, genom de nationella programområden (NPO) och de nationella samverkansgrupperna (NSG) för strukturerad vårdinformation- respektive patientsäkerhet.

Årlig översyn

En årlig översyn av informationsspecifikationen har genomförts och innehållet har uppdaterats. Extern samverkan och förankring har skett med referensgruppen för uppmärksamhetsinformation, NSG strukturerad vårdinformation, NSG patientsäkerhet samt Inera AB. Översynen innefattar följande delar:

- Beredning, granskning och analys av inkomna ändringsförslag med referensgruppen.
- Avstämning av förslag på uppdateringar, med NSG strukturerad vårdinformation, NSG patientsäkerhet och Inera inför beslut om uppdatering.
- Avstämning av förslag till uppdatering av processer och arbetssätt med NSG och referensgruppen

Referensgruppen för uppmärksamhetsinformation, som består av sakkunniga representanter från regionerna, har deltagit i arbetet med den årliga översynen. Referensgruppens deltagare har skickat in ändringsförslag, deltagit i granskningen av beredda ändringsförslag och lämnat synpunkter samt deltagit på referensgruppsmötet för gemensam analys av synpunkter från granskningen. Syftet med referensgruppens arbete i förvaltningsprocessen har varit att säkerställa kvaliteten i uppdateringarna av specifikationen utifrån medicinsk sakkunskap samt verksamhetskrav.

NSG strukturerad vårdinformation och NSG patientsäkerhet har också deltagit i förvaltningsprocessen och den årliga översynen. NSG patientsäkerhet har kvalitetssäkrat uppdateringarna utifrån patientsäkerhetsområdet. NSG strukturerad vårdinformation har kvalitetssäkrat uppdateringarna utifrån sitt uppdrag att samordna regionernas arbete för en mer enhetlig informationsstruktur inom och över system- och vårdgivargränser. Inera har säkerställt att informationsspecifikationen är utformad så att den kan användas i Ineras tjänstekontrakt, för att användas i NPÖ.

Uppdatering av processerna och arbetssätt

Efter önskemål från regionerna gjordes en genomgång av processerna och det så kallade årshjulet. Årshjulet är huvudprocessen för ändringsförslagen men i de fall mer tid behövs för utredning av förslaget används en delprocess som ger mer tid för utredning och som löper över mer än 1 år.

Huvudprocessen börjar med att regionerna inkommer med ändringsförslag senast i sista dagen i januari som sedan sammanställs av Socialstyrelsen. Dessa skickas sedan till referensgruppen för granskning inför referensgruppsmöte som är i maj alternativt början av juni.

Förslag på ändringar skickas till NSG strukturerad vårdinformation och NSG patientsäkerhet samt till Inera för extern förankring samt berört NPO.

Förslag till beslut skickas till referensgruppen och NSG svarar senast mitten eller slutet av september

Ett ändringsförslag inkommer under året och granskas av Socialstyrelsen och referensgruppen som gör bedömning att förslaget behöver utredas mer. Det kan vara en regionrepresentant i referensgruppen för Uppmärksamhetsinformation alternativt ett NPO som inkommer med förslaget. Socialstyrelsen efterfrågar resurser från regionernas system för kunskapsstyrning via ett NPO och när en resurs finns tillgänglig utförs arbete i dialog med Socialstyrelsen. Vid behov kan ändringsförslag inkomma när som helst under året från referensgruppsrepresentant eller NPO. Det granskas då av Socialstyrelsen som gör bedömning om förslaget behöver utredas mer, och om behov finns kan Socialstyrelsen efterfråga resurser från via ett NPO. Om NPO kan erbjuda resurser så utförs deras arbete i dialog med Socialstyrelsen. Den 15 december publiceras en uppdaterad version av informationsspecifikationen och kodverkslistan. I samband med detta publiceras den nya uppdateringsrutinen för ändringsförslag med tillhörande mall.

Vidareutveckling av informationsspecifikationen

De ändringar i informationsspecifikationen som Socialstyrelsen beslutat om, i nära samverkan med regionerna, har inneburit två nya versioner av [4] informationsspecifikationen under året. En release gjordes 29 april 2024 och en release den 15 december 2024. För nästa års uppdatering kommer Socialstyrelsen i samråd med Inera AB och SKR besluta om när nästa version av informationsspecifikationen för uppmärksamhetsinformation kommer att publiceras. Detta då huvudmännen behöver samordna arbetet med regionernas eventuella journalsystems-uppdateringar samt implementering av den senaste versionen av specifikationen.

För att kunna driva projektet om uppmärksamhetsinformation framåt och göra det så genomarbetat och heltäckande som möjligt krävs ett tätt samarbete med en lång rad medicinska specialiteter.

- Ändringsförslagen som inkommer från regionerna och referensgruppen är för närvarande av mycket varierande kvalitet, och från vissa medicinska specialistområden inkommer mycket få förslag vilket gör att de inte får den representation i uppmärksamhetsinformation som skulle önskas. Nya ändringsförslag skulle behöva arbetas igenom ordentligt av respektive specialitet för att uppmärksamhetsinformationen ska bli mer heltäckande och genomarbetad. Detta är ett behov som har lyfts återkommande av bland annat referensgruppen.
- För redan tillagda tillstånd behövs även så kallade regler för hur länge ett tillstånd ska vara uppmärksamhetsinformation och eventuellt när

informationen ska tas bort ur uppmärksamhetsinformation. Detta är ett behov som bland annat har lyfts av Inera. Detta kräver ett mer löpande behov av medicinsk kompetens och kräva mycket resurser och specialistkompetenser.

- För alla ändringsförslag som tas med i uppmärksamhetsinformation så ska det även tas fram relevanta koder och terminologiska begrepp, bland annat för att kunna strukturera data och bidra till interoperabilitet. Även här krävs det i vissa fall specialishjälp för att ta kunna välja ut de koder som är kliniskt mest relevanta. Detta är ett behov som även regioner och leverantörer av vårdinformationssystem har lyft.

Uppmärksamhetsinformation är i en implementeringsfas där fler regioner och vårdinformationssystem börjar använda den senaste versionen av specifikationen. Detta ställer allt större krav på uppdraget och på Socialstyrelsen, som dels behöver inhämta mer medicinsk expertis samt även förbättra och underlätta distributionen av uppmärksamhetsinformation, exempelvis genom API:er. Dessa behov och krav har även lyfts av både Inera, SKR, referensgrupp och olika regioner. Under året har flera NPO:er kontaktats för att komma vidare i frågor som lyfts av referensgruppen men NPO:erna har inte under året i tillräckligt hög grad kunnat möta upp de behov som Socialstyrelsen har av specialistkompetens.

Referensgruppen består av sakkunniga representanter från regionerna men av förklarliga skäl finns det inte representation av alla relevanta medicinska specialiteter. Dessutom är det varierande hur mycket tid som deltagare i referensgruppen har att lägga på projektet utöver att närvara på det möte som hålls en gång per år. I och med detta behövs det inhämtas medicinsk expertis på andra sätt, och under året har flera NPO:er (nationella programområden inom kunskapsstyrningen) kontaktats för att komma vidare i frågor som lyfts av referensgruppen och Inera. Varken NPO:erna eller referensgruppen har dock kunnat möta upp de behov av resurser med specialistkompetens som Socialstyrelsen har haft under året.

För att kunna knyta an fler experter som kan och vill delta i uppdraget för att möta behovet av specialistkompetens, med fördel NPO:er som redan består av medicinska experter inom respektive specialistområde och som dessutom har bred förankring nationellt, behövs det mer finansiering till uppdraget än idag.

Användarstöd till regioner

Användarstödet har främst bestått av att besvara inkomna frågor till myndigheten. Regionernas frågor har främst varit avseende innehållet i specifikationen, exempelvis frågor om kodverk eller anledningen till att koder tagits bort eller lagts till i senare versioner samt praktiska frågor kring åtkomst till nedladdning av specifikationen. Även frågor kring framtida

möjlighet till återanvända information från journalen i högre utsträckning, eftersom det inte i nuvarande implementering finns utan bygger på dubbeldokumentation. Strukturerad dokumentation av exempelvis diagnoser i patientens journal bör kunna återanvändas som uppmärksamhetsinformation utan att dokumentera informationen ytterligare en gång.

Socialstyrelsen kan stödja en nationell implementering av informationsspecifikationen och bidra till ökad anslutningstakt till den nationella tjänsten för uppmärksamhetsinformation i NPÖ. Detta skulle leda till en ökad patientsäkerhet då informationen blir nationellt strukturerad och entydig och fler regioner kan ta del av den via sammanhållen journalföring. Under året skickar samtliga regioner informationen till NPÖ/1177 Journalen samt 13 kommuner.

Referensgruppen för uppmärksamhetsinformation har efterfrågat en mall för inkommande av ändringsförslag. En sådan mall har tagits fram för att förslagen som kommer in ska följa samma struktur och västenliga delar i förslaget finns beskrivna. För att regionerna ska kunna bemanna referensmöten på bästa sätt skickas förslagen i god tid innan möten.

För att uppmärksamhetsinformation ska kunna bidra till ökad patientsäkerhet behöver den implementeras på ett patientsäkert sätt. Myndigheten har under året fått information från flertalet regioner som påpekar vikten av fritextmöjligheter. Det var i en tidigare version av uppmärksamhetsinformation i journalen möjligt men som nu tagits bort vilket inte blivit optimalt. Anpassade lösningar för specifika patienter och patientgrupper ser Socialstyrelsen som nödvändig men behöver samtidigt utredas mer hur det skulle implementeras på ett ändamålsenligt sätt.

Användarstöd till Inera

Socialstyrelsen har gett stöd och vägledning kring implementation av uppmärksamhetsinformation i NPÖ. Vi har också samarbetat med Inera kring informationsspecifikationens implementering i Ineras tjänstekontrakt som beskriver hur denna typ av information ska kommuniceras mellan system.

Fortsatt förvaltning

Socialstyrelsen kommer att fortsätta genomföra den årliga översynen av informationsspecifikationen i samverkan med SKR, Inera och referensgruppen för uppmärksamhetsinformation.

Vi följer och stödjer införandet av nuvarande version av specifikationen i vårdinformationssystemen och i NPÖ.

Fortsatt arbete

Nu när specifikationen för uppmärksamhetsinformation är i förvaltning och implementerad i samtliga regioner kommer det fortsatta arbetet främst att innebära användarstöd vid implementeringsfrågor. SKR och Inera AB har under året efterfrågat ett mer verksamhetsnära stöd nu när majoriteten av regionerna (Cosmic) ansluter sig till den senaste versionen av Ineras tjänstekontrakt. Ett växande behov som uppkommit under året och som skulle behöva prioriteras under 2025.

Nu när uppmärksamhetsinformation är implementerat i alla regioner ställs högre krav på arbetssätt och en mer utökad samverkan med användare. Högre användning av uppmärksamhetsinformation innebär att det inkommer fler utvecklingsförslag på innehåll och mer tid behöver läggas på att få innehållet genomarbetat och mer heltäckande. Allt fler frågor behöver också kunna handläggas och besvaras med skyndsamhet. Bland annat gäller det frågor om verksamhetsregler och om visning av information utifrån en nationellt införande av uppmärksamhetsinformation när det kommer patientinformation från flera journalsystem för samma patient. För att kunna möta dessa ökade behov av stöd skulle Socialstyrelsen behöva mer resurser i uppdraget för att kunna för att möta upp behoven. Eventuellt behövs två olika processer, en process är för utveckling och en process är för förvaltning. Grundförutsättningen för att kunna driva arbetet framåt är en utökad samverkan med både regioner och medicinska experter, då det är komplext och innefattar behov av kompetens från i stort sett alla olika specialiteter som finns representerade inom sjukvården.

Regionerna har efterfrågat kortare ledtider för att få beslutade ändringar införda i journalsystemen. Socialstyrelsen har därför påbörjat att se över förutsättningarna för att distribuera koder för uppmärksamhetsinformation via API:er eller andra tekniska lösningar. De nuvarande processerna kan ta flera år från beslut om en ändring i uppmärksamhetsinformation till att den uppdaterats i journalsystemet. Utöver långa ledtider så innebär dagens distributionssätt, genom Excelfiler, en risk eftersom processen inkluderar flera steg där koderna hanteras manuellt och där utrymmet för felaktigheter är stort. Därför har myndigheten börjat utreda möjligheterna till att använda API eller andra tekniska lösningar som skulle medföra att ändringarna sker direkt i journalsystemen vilket vore en klar förbättring och en mer patientsäker uppmärksamhetsinformation i journalen.

Referenser

1. Nationell informationsstruktur Stockholm: Socialstyrelsen 2024.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/e-halsa/nationell-informationsstruktur/>
2. Begreppssystemet Snomed CT Stockholm: Socialstyrelsen 2024.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/e-halsa/snomed-ct/>
3. ICD-10-SE, den svenska versionen av WHO:s klassifikation ICD-10: Socialstyrelsen 2024. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/klassifikationer-och-koder/icd-10/>
4. Informationsspecifikation för uppmärksamhetsinformation version 6.0, Socialstyrelsen, 2024.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-4-9070.pdf>

Socialstyrelsen

Implementering av uppmärksamhetsinformation i hälso- och sjukvården 2024 –
Fortsätta förvalta, vidareutveckla och stödja (artikelnr 2024-12-9381)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.